

Canon van (het Hoogheemraadschap) Rijnland

Boekbespreking

Paul Schevenhoven (red.), *Canon van Rijnland. Dertig momentopnamen van duizend jaar waterstaatsgeschiedenis* (Leiden, Primavera Pers, 2015). 72 p. ISBN 978-90-5997-197-4. € 12,50.

Dit door zes medewerkers van het Archief van het Hoogheemraadschap van Rijnland geschreven boek geeft een doorgaans meer dan paginavullende afbeelding en daarbij een tekst, een venster. Dertig stuks, van ca. 1000 tot 1979-2005. Het zal meteen opvallen dat hier een beetje vals gespeeld wordt: vier vensters beslaan een periode of koppelen zaken, doorgaans met een flinke tussentijd. En twee vensters zijn niet scherp gedateerd, ca. 1000 Ontginning van het veen, en ca. 1200, Watergangen naar het noorden, en stiekem ook nog een derde, 1330 De eerste polders. Want uit de titel van een artikel van de eerste echte archivaris van Rijnland, Fockema Andreae, *Een zeshonderdjarige (de polder Bloemendaal bij Gouda, 1331 – 4 oktober – 1931)* blijkt wel dat die eerste polder pas in 1331 gesticht werd.

De teksten zijn beknopt. Soms wel eens zo beknopt dat ieder detail verdwijnt, en van een venster van een canon mag je eigenlijk toch wel wat bijzonderheden verwachten. Zo zou je van de op blz. 13 afgebeelde sculptuur van keizer Frederik Barbarossa, gemaakt ter gelegenheid van het 800 jaar voordien moeten verwijderen van een illegale dam bij Zwammerdam (25 november 1165) verwachten dat die in 1965 onthuld zou zijn. Het was echter niet op tijd klaar en eerst op 19 november 1971 zou koningin Juliana het aan de Brugstraat in Zwammerdam onthullen. Bij ca. 1200, het graven van watergangen naar het noorden, als gevolg van een overeenkomst tussen de keizer en graaf Willem I van Holland uit 1204 (een jaartal dat beter als datering van het venster gekozen had kunnen zijn) is een luchtfoto van het zuidelijk gedeelte van de Zijl afgebeeld. Maar gezien het kronkelig verloop daarvan is het zeer de vraag of dit deel wel in 1204 of later gegraven is of dat het een al bestaande zijrivier was. Beter ware geweest om bijvoorbeeld de Heimanswetering als onderwerp van de illustratie te nemen. En 1530, Het landvernielende slagturven, is ook maar een vage datering; in de tekst wordt althans geen concreet jaar, laat staan datum, van een uitgevaardigde keur of iets dergelijks genoemd. Dat de illustratie erbij pas uit 1635 dateert, is wegens de grote toepasselijkheid dan gemakkelijker te vergeven. Overigens staat bij 1680 dat dat een verarming van het veengebied was, maar in principe was het juist potentiële rijkdom, mits er maar drooggemaakt werd en de ondergrond vruchtbaar was. En 1742, een plan voor droogmaking van de Haarlemmermeer, als venster lijkt weinig toepasselijk; al een eeuw eerder waren er plannen, en er zouden er nog vele volgen. Je kunt eindeloos discussiëren hoeveel vensters een beetje canon zou moeten omvatten en wat echt belangrijk genoeg is om daarin opgenomen te worden, maar een plan dat niets nieuws betekende, lijkt daar zelfs als pars pro toto niet sterk genoeg voor. Merkwaardig is dat de twintigste eeuw zo weinig vensters opgeleverd heeft: 1936 (nieuw gemaal te Gouda) met ondergeschoven 1954 (nieuw gemaal te Katwijk geopend 3 september), 1965 (start van het waterkwaliteitsbeheer, dus zuivering van het boezemwater en later ook rioolwater) en 1979 (concentratie van waterschappen, lees opheffing van alle polders) en ondergeschoven 2005 (opheffing van de bestuurslaag onder het Hoogheemraadschap). Maar dat was mogelijk te wijten aan het beperkte aantal vensters.

Natuurlijk kun je eindeloos millimeteren (en veel canons verdienen dat, helaas), maar zelfs al beschouw je dat canon-gedoe als een wel overwaaiende hype, de publicatie van het bijbehorende boek is toch

altijd een positieve zaak vanwege het handige overzicht van althans de allerbelangrijkste hoogtepunten (of dieptepunten). En dat doorgaans op een voor een ieder bevattelijke manier uitgelegd. Dat is zeker ook hier het geval; echt jargon is er niet. Het kan dan ook voor kinderen of anderszins weinig geletterden dienen als eerste kennismaking met dat typisch Nederlandse fenomeen waterschap. En dat is toch het voornaamste doel van een canon, en zeker niet het canoniseren van bepaalde gebeurtenissen.

PdB